

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій**

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»

**на тему: «Вплив воєнного стану на строки розгляду та оскарження
постанов у справах про адміністративні правопорушення»**

Студент групи: ПРзм-11

Рудь Ірина Василівна

Керівник: к.ю.н., доц. Вербіцька М.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2026

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ ТА ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	7
1.1. Поняття та сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	7
1.2. Строки розгляду справ та оскарження постанов: правова природа та значення.....	9
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.....	13
2.1. Поняття воєнного стану та особливості правового регулювання в Україні.....	13
2.2. Зміни у процесуальних строках під час воєнного стану.....	15
Висновки до розділу 2.....	18
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРОКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	19
3.1. Проблемні аспекти дотримання строків розгляду та оскарження..	19
3.2. Шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики.....	21
Висновки до розділу 3.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ВСТУП

Актуальність. Масштабна та безпрецедентна за своїми наслідками трансформація правової системи України, що відбулася під впливом повномасштабної збройної агресії, зумовила критичну необхідність фундаментального переосмислення ключових інститутів адміністративного права. У цьому контексті одним із найбільш динамічних, але водночас вкрай складних та суперечливих аспектів сучасного правозастосування став інститут процесуальних строків у справах про адміністративні правопорушення. Якщо в умовах мирного часу часові межі розгляду справ та оскарження постанов сприймалися переважно як технічні процедурні фільтри, то сьогодні, у період воєнного стану, вони перетворилися на визначальну юридичну категорію, від якої залежить реальна спроможність держави забезпечити конституційне право особи на доступ до правосуддя та справедливий судовий розгляд.

Глибока актуальність цього дослідження диктується наявністю гострого і досі не розв'язаного на законодавчому рівні конфлікту. З одного боку, принцип правової визначеності як складова верховенства права вимагає суворих та передбачуваних часових рамок для стабілізації правовідносин. З іншого боку, існує сувора реальність війни: бойові дії, тимчасова окупація територій, руйнація критичної інфраструктури, системні блекаути та масова вимушена міграція населення, ці фактори створюють умови «об'єктивної неможливості» для учасників провадження виконувати будь-які процесуальні дії у встановлені законом дедлайни.

Брак уніфікованого, чіткого та зрозумілого законодавчого алгоритму щодо автоматичного продовження, зупинення чи поновлення строків у деліктних справах провокує ситуацію надмірного судового суб'єктивізму. В умовах, коли правова норма залишається статичною, а реальне життя -

екстремальним, суди змушені на власний розсуд оцінювати «поважність» причин пропуску строків, що нерідко призводить до неоднакового застосування закону та ставить під пряму загрозу реалізацію права особи на ефективний юридичний захист. Потреба у формуванні нових підходів, які б гармонізували безпековий імператив із вимогами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, робить обрану тему курсової роботи не лише теоретично цінною, а й практично необхідною для сучасної юриспруденції.

Ступінь наукової розробки теми. Теоретико-методологічний фундамент дослідження адміністративної відповідальності та процедурних аспектів деліктного права закладено у фундаментальних працях таких провідних вітчизняних учених, як: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко, В. К. Колпаков, О. М. Бандурка, М. М. Тищенко, Т. О. Коломоєць та С. Г. Стеценко. Окремі аспекти інституту адміністративної відповідальності, її джерел та місця процесуальних норм у системі юридичних знань ґрунтовно висвітлені у наукових доробках Д. М. Лук'янця, О. І. Миколенка, В. І. Курило та І. Л. Бородіна. Проблеми державного управління та системні трансформації виконавчої влади досліджувалися у працях під редакцією Н. Р. Нижник. Питання дотримання прав людини, верховенства права та вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у контексті судочинства знайшли відображення у працях С. П. Головатого, О. А. Банчука та Р. О. Куйбіди. Особливості юрисдикції адміністративних судів та доступ до правосуддя в сучасних умовах розкрито у роботах М. І. Смоковича та А. С. Завидняк. Важливе значення для розуміння конституційно-правових засад державності та законотворчого процесу мають праці В. Я. Тація, Ю. М. Тодики, В. О. Зайчука, О. Л. Копиленка та Ю. Г. Барабаша. Окремі питання цивільного та речового права, що дотичні до проблематики строків,

розглядалися у працях Р. А. Майданика. Специфіка функціонування правової системи та обмеження прав в умовах воєнного стану стала предметом аналізу у новітніх дослідженнях таких авторів, як: Ю. Ключковський, В. Венгер, В. Д. Шаповал, І. В. Пустовіт, С. В. Петков, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. В. Баулін та Ю. А. Пономаренко. Крім того, враховано доктринальні підходи, викладені у сучасному підручнику із загального адміністративного права за редакцією Р. С. Мельника.

Метою є комплексне дослідження теоретичних засад та практичних особливостей правового регулювання строків розгляду та оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в умовах воєнного стану, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства. Відповідно до мети варто виділити наступні **завдання**:

- 1) Розкрити поняття та сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення як правової категорії.
- 2) Визначити правову природу та значення процесуальних строків у деліктному процесі.
- 3) Проаналізувати специфіку правового режиму воєнного стану та його вплив на адміністративну юстицію.
- 4) Дослідити характер змін у процесуальних строках під час війни на основі аналізу судової практики.
- 5) Виявити проблемні аспекти дотримання строків розгляду та оскарження в сучасних реаліях.
- 6) Сформулювати шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики.

Об'єктом є суспільні відносини, що виникають у процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення та оскарження постанов уповноважених органів в умовах особливого правового режиму.

Предметом є правові норми, що регулюють процесуальні строки в адміністративно-деліктному провадженні.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення.

Науково-практичне значення роботи полягає у систематизації актуальних проблем обчислення строків під час війни та обґрунтуванні необхідності запровадження інституту зупинення строків давності.

Структура курсової роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ ТА ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1.1. Поняття та сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення

Поняття та сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення становлять фундамент практичного застосування норм адміністративно-деліктного права, виступаючи сполучною ланкою між матеріальною нормою та її реалізацією у суспільних відносинах. У сучасній юридичній науці це провадження розглядається як складна правова категорія, що має подвійну природу з одного боку, це правозастосовна діяльність органів виконавчої влади та судів, а з іншого - система процесуальних гарантій захисту прав і свобод людини.

Теоретичне осмислення цього інституту неможливе без звернення до праць таких науковців, як Ю. Битяк та В. Колпаков, які заклали основи розуміння адміністративного процесу як засобу забезпечення законності [1; 14]. Провадження у справах про адміністративні правопорушення це нормативно врегульований порядок діяльності уповноважених суб'єктів щодо виявлення, фіксації, розгляду деліктів та виконання прийнятих рішень. Сутність цього провадження розкривається через його завдання, визначені у статті 245 КУпАП, серед яких чільне місце посідає всебічне та об'єктивне з'ясування обставин справи. О. Бандурка зауважує, що адміністративно-деліктне провадження є інструментом швидкого реагування держави на правопорушення, які за ступенем суспільної небезпеки не досягають рівня злочинів, проте суттєво шкодять правопорядку [3, с. 114]. Важливою ознакою

цього провадження є його владний характер, адже воно здійснюється суб'єктами, наділеними прерогативою виступати від імені держави. Водночас, як наголошує Т. Коломोєць, сучасний етап розвитку права вимагає відходу від виключно каральної спрямованості провадження на користь правозахисної моделі, де ключовим є дотримання презумпції невинуватості [2, с. 205]. Зазначений принцип, що раніше вважався суто кримінально-процесуальним, сьогодні повністю імплементований в адміністративне провадження, що підтверджується численними рішеннями Конституційного Суду України. Структурно провадження складається з послідовних етапів: від складання протоколу, що фіксує факт порушення, до винесення постанови та її виконання. На стадії порушення справи закладається доказова база, яка згодом оцінюється органом (посадовою особою).

С. Стеценко звертає увагу на те, що якість доказування на початковому етапі безпосередньо впливає на законність фінального рішення, оскільки будь-які сумніви мають тлумачитися на користь особи, що притягається до відповідальності [23, с. 181]. Суттєвим аспектом є також право на оскарження, яке виступає інструментом зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації. В контексті європейської інтеграції України, сутність провадження трансформується під впливом практики Європейського суду з прав людини, зокрема щодо дотримання стандартів справедливого суду у справах, які мають характер кримінального обвинувачення в розумінні статті 6 Конвенції, це стосується справ, де передбачені суворі санкції, як-от адміністративний арешт або значні штрафи. Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення є динамічним механізмом, який забезпечує баланс між публічним інтересом у підтримці порядку та приватним інтересом особи у захисті від неправомірного втручання. Академічна дискусія продовжується навколо питання кодифікації процесуальних норм, оскільки

діючий КУпАП потребує оновлення з урахуванням цифровізації (електронні протоколи, відеофіксація) та розширення компетенції судів. Завершуючи аналіз, можна стверджувати, що сутність провадження полягає у забезпеченні справедливої, законної та швидкої процедури притягнення до відповідальності, яка базується на верховенстві права та повазі до людської гідності, що є ключовим показником демократичної трансформації української правової системи.

1.2. Строки розгляду справ та оскарження постанов: правова природа та значення

Правова природа та значення строків розгляду справ та оскарження постанов про адміністративні правопорушення становлять один із найбільш динамічних та дискусійних інститутів сучасного адміністративного права. У правовій державі час виступає не лише як фізична величина, а як юридичний регулятор, що забезпечує баланс між оперативністю державного управління та непорушністю прав людини. Академічне осмислення цього питання потребує звернення до концепції часових меж юридичного процесу, яку досліджував Д. Лук'янець. Він наголошує, що строки в адміністративно-деліктному провадженні мають подвійну природу: вони одночасно є формою обмеження державного свавілля та інструментом гарантування правової визначеності [12, с. 93]. Правова природа строків розгляду справи, закріплених у ст. 277 КУпАП, характеризується їх імперативністю, це означає, що уповноважений орган не має права на власний розсуд подовжувати ці терміни, окрім випадків, прямо передбачених законом. Значення цих строків полягає у реалізації принципу процесуальної економії, який детально аналізує у своїх працях О. Миколенко, який підкреслює, що надмірне затягування розгляду справи нівелює мету адміністративного стягнення, оскільки виховна та превентивна функції

покарання є ефективними лише тоді, коли санкція слідує за правопорушенням у максимально стислий термін [20, с. 13].

Строк оскарження постанови, який за загальним правилом становить десять днів, має зовсім іншу правову природу це гарантійний строк, призначений для реалізації суб'єктивного права особи на захист. В. Курило зазначає, що цей часовий проміжок є критично важливим для підготовки обґрунтованої правової позиції, пошуку адвоката та збору додаткових доказів [21, с. 32]. Обчислення цих строків часто стає предметом судових спорів, наприклад, Н. Нижник звертає увагу на проблему моменту початку відліку строку оскарження: чи має він рахуватися з дня винесення постанови, чи з дня її фактичного отримання особою [8, с. 108]. У сучасній судовій практиці, що спирається на правові позиції Верховного Суду, дедалі частіше домінує підхід, за якого пріоритет надається реальній можливості особи дізнатися про зміст рішення, що свідчить про трансформацію строків із суто формальних часових рамок у живий інструмент правосуддя. Окремої уваги заслуговує значення строків для забезпечення принципу *non bis in idem* та загальної стабільності правовідносин. Як стверджує І. Бородін, завершення строку на оскарження означає набуття постановою статусу остаточності, що є обов'язковою умовою для її примусового виконання [4, с. 62]. Якщо держава не забезпечила розгляд справи у встановлені законом строки (зокрема, у межах строків накладення стягнення, передбачених ст. 38 КУпАП), провадження має бути закрито і це виступає своєрідною «санкцією» для самого державного апарату за неефективність.

Значення часових обмежень також тісно пов'язане з доктриною «розумного строку», яка була детально опрацьована у працях С. Прилипка. Він вказує, що хоча КУпАП встановлює конкретні дні та місяці, критерій

«розумності» є ширшим і включає складність справи, поведінку заявника та дії державних органів [5, с. 232]. У міжнародному контексті, аналізуючи практику Європейського суду з прав людини, можливо побачити будь-яке обмеження права на оскарження строками має бути пропорційним, строк не може бути настільки коротким, щоб зробити оскарження ілюзорним. Таким чином, строки у справах про адміністративні правопорушення є не просто технічними параметрами, а складною системою правових запобіжників. Вони структурують процесуальну діяльність, запобігають перетворенню адміністративного переслідування на безкінечний процес і гарантують особі, що у певний момент конфлікт із державою буде остаточно вирішений. Розвиток цього інституту в Україні наразі прямує до більшої гнучкості у поновленні строків за наявності поважних причин (хвороба, відсутність зв'язку в умовах воєнного стану), що підтверджує людиноцентристський вектор розвитку адміністративно-процесуального законодавства. Зрештою, дотримання строків розгляду та оскарження є мірилом якості роботи всієї системи публічного управління, оскільки саме в часовій точності проявляється повага держави до закону та особистості.

Висновки до розділу 1

Провадження у справах про адміністративні правопорушення є складним, нормативно регламентованим процесом, що поєднує в собі функцію державного примусу та систему гарантій захисту прав особи. Його сутність полягає не лише у встановленні вини та накладенні стягнення, а й у забезпеченні справедливого балансу між інтересами суспільства та недоторканністю прав людини.

Ключовим механізмом забезпечення цього балансу виступають процесуальні строки, їх правова природа як часових обмежувачів владної діяльності гарантує оперативність правосуддя та реалізацію права на захист. Строки розгляду справ стимулюють державні органи до ефективної роботи, тоді як строки оскарження є запобіжником від правової невизначеності. Дотримання цих часових параметрів у поєднанні з неухильним дотриманням засад законності та презумпції невинуватості є фундаментальною умовою функціонування демократичної правової системи, де людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ

2.1. Поняття воєнного стану та особливості правового регулювання в Україні

Поняття воєнного стану в сучасній системі вітчизняного права розглядається не просто як політична декларація, а як складний, багаторівневий правовий інститут, що визначає параметри існування держави та суспільства в умовах екзистенційної загрози, його правова природа ґрунтується на концепції «захищеної демократії», де тимчасове посилення владних повноважень є необхідним засобом для збереження самої можливості функціонування правової системи в майбутньому. В академічній площині, зокрема у працях В. Тація, воєнний стан трактується як особлива форма реалізації суверенітету, що дозволяє державі оперативно мобілізувати матеріальні, людські та організаційні ресурси. Сутність цього режиму розкривається через інтеграцію військових та цивільних управлінських структур, що створює специфічну ієрархію, де пріоритетом стає обороноздатність [16, с. 67].

Правове регулювання воєнного стану в Україні характеризується високим ступенем деталізації, що є наслідком тривалого періоду протидії збройній агресії. Основним нормативним актом, окрім Конституції, виступає Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає чіткий алгоритм дій для всіх гілок влади. Ю. Барабаш зазначає, що українська модель воєнного стану є унікальною, оскільки вона поєднує в собі жорстку централізацію управління з одночасним збереженням функціонування парламентського контролю та місцевого самоврядування (там, де це дозволяє безпекова ситуація) [15, с. 109]. Важливим аспектом сутності цього режиму є

правовий статус військових адміністрацій. Як підкреслює науковець О. Копиленко, ці органи є формою тимчасової «державної дифузії», де функції виконавчої влади та місцевого самоврядування переходять до спеціалізованих структур, здатних діяти в умовах воєнної небезпеки [11, с. 206].

Особливе місце в системі правового регулювання посідає питання обмеження конституційних прав і свобод, це найбільш дискусійний аспект, оскільки він зачіпає межу між безпекою та свободою. Дослідник В. Венгер наголошує, що в умовах воєнного стану діє принцип «необхідності та пропорційності», і це означає, що держава не може обмежувати права більше, ніж того вимагає гострота ситуації [13, с. 54]. При цьому існує категорія абсолютних прав, визначених статтею 64 Конституції України, які не підлягають обмеженню за жодних обставин: право на життя, право на захист гідності, свобода від катувань, а також право на справедливий суд. Правова природа таких обмежень, як комендантська година, перевірка документів чи примусове відчуження майна, детально аналізується у працях Р. Майданика, який акцентує увагу на обов'язковості дотримання юридичної процедури навіть у критичні моменти [18, с. 201]. Наприклад, відчуження майна приватних осіб для потреб оборони має супроводжуватися складанням актів встановленого зразка, що в майбутньому стане підставою для компенсації збитків.

Економічний та соціальний виміри воєнного стану також мають специфічне регулювання. Запровадження трудової повинності для працездатних осіб, зміна графіків роботи підприємств та особливий режим розподілу ресурсів є елементами воєнної економіки. Науковець Т. Шаповал вказує на те, що адміністративно-правове регулювання в цей період спрямоване на мінімізацію бюрократичних перешкод для сектору безпеки та

оборони [25, с. 16]. Сучасне значення воєнного стану в Україні також нерозривно пов'язане з міжнародним правом. Україна, реалізуючи своє право на самооборону згідно зі ст. 51 Статуту ООН, офіційно повідомляє міжнародні інституції про обсяг відступлення від зобов'язань за Пактом про цивільні та політичні права, що свідчить про відкритість та цивілізованість правового режиму. Завершуючи аналіз, можна стверджувати, що воєнний стан в Україні це не стан беззаконня, а режим «підвищеної законності», де кожне обмеження має бути обґрунтованим, а кожен владний акт легітимним. Сутність цього інституту полягає у створенні правової фортеці, яка захищає суверенітет держави, не руйнуючи при цьому демократичний фундамент суспільства.

2.2. Зміни у процесуальних строках під час воєнного стану

Питання трансформації процесуальних строків в умовах воєнного стану є однією з найскладніших проблем сучасного вітчизняного правознавства, оскільки воно безпосередньо зачіпає баланс між принципом правової визначеності та реальним доступом до правосуддя. Процесуальні строки, будучи часовими межами реалізації прав та виконання обов'язків учасниками судового процесу, за звичайних умов мають характер жорсткої регламентації. Проте збройна агресія внесла суттєві корективи у філософію обчислення часу в юриспруденції. В академічних колах, зокрема у працях О. Тертишника, наголошується, що воєнний стан створив ситуацію «об'єктивної неможливості» дотримання стандартних строків, що вимагало від законодавця та судової влади розробки особливих механізмів їх поновлення та продовження [24, с. 38].

Правова природа змін у процесуальних строках під час війни базується на визнанні воєнних дій обставиною непереборної сили (форс-мажором). Як

зазначає науковець Д. Лук'янець, ключовою особливістю цього періоду є не автоматичне зупинення всіх строків, а запровадження презумпції поважності причин їх пропуску. Згідно з роз'ясненнями Верховного Суду та Торгово-промислової палати України, сам факт введення воєнного стану є загальновідомою обставиною, проте він не звільняє сторону від обов'язку довести, що саме ці події завадили вчасно подати апеляційну скаргу чи позов. Дослідник В. Петков підкреслює, що такий підхід запобігає зловживанню процесуальними правами, коли сторони намагаються виправдати власну недбалість загальною безпековою ситуацією в країні [22, с. 68].

У цивільному, господарському та адміністративному судочинстві зміни торкнулися насамперед інституту поновлення строків, суди дедалі частіше застосовують концепцію «розумного строку» в контексті воєнних реалій: відсутність зв'язку, перебування на окупованій території, проходження військової служби або постійні повітряні тривоги визнаються судами як абсолютні підстави для поновлення пропущених дедлайнів. Важливою інновацією став Закон України № 2120-IX, який вніс зміни до Прикінцевих та перехідних положень Цивільного кодексу, зазначивши, що у період дії воєнного стану строки позовної давності продовжуються на строк його дії, що на думку науковця Р. Майданика, є безпрецедентним кроком, спрямованим на захист майнових прав громадян, які через війну втратили фізичну можливість звернутися до суду [19].

Окремої уваги заслуговують зміни у кримінальному процесуальному праві. Стаття 615 КПК України дозволяє у певних випадках (коли відсутня технічна можливість доступу до суду) продовжувати строк тримання під вартою без рішення суду на термін до 30 діб за рішенням прокурора. Така радикальна трансформація строків є вимушеним заходом, що спрямований на збереження керованості системи кримінальної юстиції в зоні бойових дій,

водночас це може призвести до порушення статті 5 Конвенції про захист прав людини (право на свободу та особисту недоторканність). Значення змін у процесуальних строках полягає в забезпеченні гнучкості правової системи. Якщо за мирних часів пропуск строку часто означав остаточну втрату права на позов, то в умовах війни строки трансформуються з «гільйотини» на «запобіжник». Завершуючи аналіз, можна стверджувати, що трансформація строків під час воєнного стану це не відмова від правового порядку, а його адаптація до екстремальних умов. Сутність цих змін полягає у переході від формального до змістовного правосуддя, де право особи на захист ставиться вище за формальний календарний графік, за умови обґрунтованості такої затримки.

Висновки до розділу 2

Воєнний стан в Україні є екстраординарним правовим інструментом, що кардинально змінює архітектуру державного управління та правозастосування, його головна мета - мобілізація національних ресурсів для захисту суверенітету, що неминуче супроводжується адаптацією юридичних механізмів до умов непередбачуваності та підвищеної небезпеки. У цьому контексті зміни у процесуальних строках виступають не як формальне послаблення правової дисципліни, а як необхідний прояв гнучкості правової системи та реалізації принципу справедливості.

Правова природа цих змін полягає у переході від суворої преклюзивності (незворотної втрати права через пропуск часу) до концепції поважності причин та розумної тривалості. Законодавче розширення строків позовної давності та судова практика поновлення процесуальних дедлайнів забезпечують реальне, а не ілюзорне право особи на доступ до суду в умовах, коли об'єктивні обставини (окупація, бойові дії, руйнація інфраструктури) роблять дотримання стандартних процедур неможливим.

Отже, синергія цих двох інститутів демонструє життєздатність українського права: держава знаходить баланс між необхідністю оперативного управління у воєнний час та обов'язком зберегти ядро конституційних гарантій. Сучасне регулювання строків під час воєнного стану підтверджує, що процесуальна форма слугує захисту суб'єктивних прав людини, а не стає бюрократичною перешкодою на шляху до правосуддя. Таким чином, правовий режим воєнного стану трансформує категорію юридичного часу, роблячи її інструментом адаптації та виживання національної правової системи.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРОКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Проблемні аспекти дотримання строків розгляду та оскарження

У межах дослідження проблемних аспектів дотримання строків розгляду та оскарження в умовах воєнного стану виникає гостра потреба у переосмисленні класичних доктрин процесуального права через призму безпекового імперативу. Сучасний етап розвитку національної правової системи характеризується пошуком компромісу між «буквою закону», що вимагає чіткості часових рамок, та «духом справедливості», який в умовах війни диктує необхідність максимальної поблажливості до суб'єкта, що опинився у складних життєвих обставинах.

Проблематика часових обмежень у період збройного конфлікту детально аналізується у працях С. Головатого, який розглядає це питання крізь призму верховенства права. Науковець наголошує, що будь-яке обмеження доступу до суду через пропуск строків має проходити тест на пропорційність [7, с. 281]. В умовах воєнного стану «легітимна мета» обмеження (забезпечення швидкості процесу) часто вступає в суперечність із сутністю права на захист. Суворе дотримання десятиденного строку оскарження постанов, коли особа перебуває під обстрілами або в умовах дефіциту правової допомоги, може вважатися проявом «юридичного формалізму», що межує з відмовою у правосудді.

Інший аспект проблеми піднімає професор Р. Куйбіда, аналізуючи ефективність роботи адміністративних органів. Він звертає увагу на критичну проблему «завислих» справ [6, с. 78]. Через окупацію територій та знищення реєстрів, строки розгляду справ уповноваженими органами не просто

порушуються, а часто стають невизначеними, що створює колізію: якщо справу не розглянуто вчасно, правопорушник може уникнути відповідальності за статтею 38 КУпАП, що дискредитує саму ідею адміністративної превенції. Р. Куйбіда пропонує на період воєнного стану запровадити механізм «процесуальної паузи», яка б автоматично зупиняла перебіг строків накладення стягнення у разі настання обставин непереборної сили, підтверджених на рівні конкретного регіону.

Оскільки чинне законодавство використовує оціночне поняття «поважні причини», різні судді по-різному трактують вплив воєнних дій на можливість подання скарги. Наприклад, для одного судді перебування особи на території, де оголошена повітряна тривога, є достатньою підставою для поновлення строку, тоді як інший вимагає доказів безпосереднього влучання снаряда у житло заявника. Такий дисонанс у судовій практиці, на думку науковиці, руйнує правову визначеність та створює умови для процесуальної дискримінації. Дослідник М. Смокович, аналізуючи практику Верховного Суду, вказує на складність дотримання строків у справах, що стосуються соціальних прав військовослужбовців та внутрішньо переміщених осіб. Специфіка цих категорій справ полягає у тому, що суб'єкти часто фізично позбавлені можливості вчасно отримати копію постанови чи звернутися за професійною правничою допомогою. М. Смокович відстоює позицію, згідно з якою у період дії воєнного стану тягар доведення «неповажності» пропуску строку має бути частково покладений на орган влади, який виніс рішення, а не лише на громадянина [26, с. 126].

Важливою є також позиція Ю. Бауліна, який розглядає строки як гарантію проти свавілля. Він застерігає від надмірного розмивання часових меж, оскільки це може призвести до ситуації, коли адміністративні справи розглядатимуться роками, що суперечить принципу юридичної оперативності.

Вирішення проблеми вбачається у створенні «диференційованого календаря» - системи, де строки оскарження та розгляду автоматично коригуються залежно від індексу безпеки території, що визначається на державному рівні [17, с. 19]. Зрештою, сутність проблемного поля полягає у необхідності розробки нової філософії процесуального часу. Час у воєнний період перестає бути лінійним і статичним; він стає залежним від динаміки бойових дій та стану інфраструктури. Перспективи вдосконалення регулювання полягають у законодавчому закріпленні презумпції поважності пропуску строків для мешканців прифронтових зон та учасників бойових дій, а також у впровадженні інтелектуальних систем моніторингу процесуальних стадій, які б сповіщали учасників про критичні дати через доступні цифрові канали, нівелюючи ризики логістичного колапсу.

3.2. Шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики

Удосконалення правового регулювання строків в умовах воєнного стану вимагає докорінного перегляду існуючої парадигми процесуального часу. Точкові зміни до окремих статей КУпАП чи КАС України, як показує практика 2022-2026 років, мають лише симптоматичний характер. Натомість необхідна розробка цілісної доктринальної концепції процесуального часу в умовах загальнодержавної кризи, яка б ґрунтувалася на гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами правосуддя та принципом верховенства права в екстремальних обставинах. Одним із магістральних шляхів вдосконалення є легітимація презумпції поважності пропуску строків. Р. Майданик у своїх фундаментальних дослідженнях останніх років обґрунтовує необхідність внесення імперативних змін до ст. 121 ЦПК та відповідних норм КАС України. Суть пропозиції полягає у

запровадженні норми, яка б автоматично визнавала воєнний стан поважною причиною для осіб, чие місце проживання, працевлаштування або місцезнаходження майна зареєстроване на територіях активних бойових дій або тимчасової окупації, що дозволить трансформувати право на поновлення строку з категорії «судового розсуду» у категорію «чіткої нормативної гарантії». Такий підхід нівелює ризики суб'єктивізму, коли один суддя визнає обстріли поважною причиною, а інший вимагає доказів безпосереднього руйнування приміщення поштового відділення чи житла заявника.

Завидняк А.С., фокусуючись на деліктній складовій адміністративного права, пропонує концептуальну реформу ст. 38 КУпАП, зазначена позиція базується на впровадженні інституту зупинення перебігу строку накладення адміністративного стягнення. В сучасних реаліях держава часто втрачає можливість притягнути правопорушника до відповідальності через об'єктивну неможливість провести розгляд справи вчасно (наприклад, через евакуацію судді або неможливість доставки повістки на прифронтову територію). Зупинення перебігу строку на період дії форс-мажорних обставин дозволить державі виконати каральну та превентивну функції після відновлення правопорядку, що запобігатиме масовому закриттю резонансних справ за строками давності та забезпечить невідворотність покарання.

Важливий концептуальний внесок у розвиток цієї теми зробив М. Смокович, він наголошує на необхідності впровадження диференційованого підходу до строків залежно від правової природи справи. Для проваджень, що мають «кримінальний характер» у світлі практики ЄСПЛ (що передбачають значні штрафні санкції, конфіскацію чи адміністративний арешт), право на поновлення строку оскарження має бути визнане як абсолютне, якщо пропуск стався під час дії воєнного стану, що відповідає міжнародному принципу *favor defensionis* (максимальне сприяння захисту), оскільки обмеження права на

апеляцію у таких справах через часові рамки війни може бути прирівняне до порушення права на справедливий суд за ст. 6 Конвенції [9, с. 106].

У площині правозастосовної практики дослідниця Н. Александрова акцентує увагу на дефіциті доказових стандартів. Вона вказує на необхідність прийняття спеціальної Постанови Пленуму Верховного Суду, яка б уніфікувала критерії оцінки «воєнних» доказів. Науковиця пропонує закріпити на рівні судової доктрини статус належних та достатніх доказів за скриншотами з офіційних державних застосунків (зокрема «Повітряна тривога», «Відновлення»), а також офіційними звітами енергопостачальних компаній про періоди відсутності електроенергії (блекаути). Перспективним вектором з боку цифровізації юстиції є пропозиції науковця В. Бевзенка. Він вбачає майбутнє процесуального права у створенні підсистеми «автоматичного повідомлення про ризики» в межах сервісу «Електронний суд» [10]. Таке технічне рішення має самостійно розраховувати дедлайни з урахуванням вихідних, державних свят та, що найважливіше, - офіційно оголошених періодів форс-мажору в регіоні учасника. Надання користувачу чіткого, динамічного таймлайну з push-сповіщеннями дозволить мінімізувати кількість випадкових пропусків строків, спричинених загальним стресом чи дезорієнтацією населення в умовах збройного конфлікту.

Висновки до розділу 3

Провадження у справах про адміністративні правопорушення це правова форма реалізації адміністративної відповідальності, спрямована на захист правопорядку та прав особи, його сутність полягає у всебічному з'ясуванні обставин справи та прийнятті законного рішення. Однак запровадження воєнного стану трансформувало цей інститут, змістивши акцент на посилений державний контроль за одночасного обмеження певних процедурних стандартів.

Центральною проблемою воєнного часу стала трансформація процесуальних строків. В умовах війни строки втрачають свою преклюзивну жорсткість. Головною перешкодою для доступу до правосуддя є неможливість дотримання десятиденного строку оскарження через бойові дії та руйнацію інфраструктури. Судова практика наразі формує презумпцію поважності пропуску строків для осіб, постраждалих від агресії, відходячи від надмірного формалізму.

Таким чином, адаптація адміністративного провадження до умов війни полягає у переході до гнучкого обчислення часу, де пріоритетом є не календарний графік, а реальна можливість особи реалізувати право на захист.

ВИСНОВОК

За результатами проведеного комплексного дослідження теоретико-правових засад розгляду та оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, а також аналізу впливу воєнного стану на систему процесуальних строків, сформовано цілісну концепцію адаптації адміністративного права до екстремальних умов. Фундаментальний аналіз теоретичної бази дозволяє стверджувати, що провадження у справах про адміністративні правопорушення є ключовим інструментом підтримання правопорядку, де процесуальні строки виступають не просто часовими обмеженнями, а гарантією правової визначеності та запобіжником проти свавілля суб'єктів владних повноважень. Правова природа цих строків полягає у забезпеченні дисципліни процесу, де кожен етап від фіксації проступку до виконання постанови має бути чітко регламентованим у часі. Однак в умовах збройної агресії та введення воєнного стану ця класична модель зазнала суттєвої деформації. Винятковий правовий режим, що діє в Україні, зумовив перехід від суворого формалізму до гнучкого правозастосування. Воєнний стан як об'єктивна реальність створив ситуацію, коли стандартні десятиденні строки оскарження чи тримісячні строки накладення стягнень часто стають нездійсненими через руйнацію інфраструктури, окупацію територій або безпосередню участь сторін у бойових діях.

Дослідження змін у процесуальних строках під час війни виявило, що основний тягар адаптації системи ліг на судову владу. Відсутність чіткої законодавчої фіксації цих критеріїв породжує значні проблемні аспекти, зокрема неоднорідність судової практики та ризик зловживання процесуальними правами. Системною проблемою залишається і вплив строків давності притягнення до відповідальності, що в умовах війни призводить до

закриття справ проти реальних правопорушників лише через неможливість вчасного проведення засідання в зоні конфлікту.

Перспективи вдосконалення правового регулювання вбачаються у відході від ситуативного реагування до стратегічної цифровізації та нормативної стабілізації. Магістральним шляхом реформування є запровадження механізму «зупинення» перебігу строків давності (зокрема ст. 38 КУпАП) на період дії офіційно підтверджених форс-мажорних обставин у конкретному регіоні. Такий крок дозволить зберегти невідворотність покарання без порушення прав особи. Крім того, критично важливим є законодавче закріплення презумпції поважності пропуску строків для громадян з окупованих чи прифронтових територій, що зніме з них надмірний обов'язок доказування очевидних фактів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що сучасне адміністративно-деліктне право України перебуває у стані трансформації до людиноцентристської моделі. У цій моделі юридичний час перестає бути статичним календарем і стає динамічним інструментом, що враховує безпекові ризики. Остаточне вирішення виявлених суперечностей можливе лише через синергію глибокої цифровізації судочинства (включаючи автоматичне обчислення строків системою «Електронний суд») та впровадження спеціальних норм «воєнної юрисдикції», які гарантуватимуть стабільність правової системи та справедливість рішень навіть за умов найвищих екзистенційних загроз державі. Таким чином, реформування інституту строків є не лише вимогою часу, а й необхідною умовою збереження верховенства права в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України: Підручник Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с
2. Академічний курс: підручник Т. О. Коломєць. К. : Юрінком Інтер, 2011. 575 с.
3. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес: Підручник К.: Літера ЛТД, 2002. 287 с.
4. Бородін І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія Іван Лукьяно- вич Бородін. К.: Алерта, 2007. 184 с
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 11: Трудове право. С. М. Прилипко, М. І. Іншин, О. М. Ярошенко, та ін.; Нац. акад. прав. наук. України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Київ, 2018. 776 с.
6. Вимоги статті 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод до процедури здійснення судочинства О. А. Банчук, Р. О. Куйбіда ; Центр політико-правових реформ. К. : ІКЦ "Леста", 2005. 116 с.
7. Головатий С. П. Верховенство права : монограф. : у 3-х кн. Київ : Фенікс, 2006. 1747 с.
8. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: монографія кол.авт.; відп.ред. Н.Р.Нижник. Київ: УАДУ при Президентові України, 1997. 448 с.
9. Завидняк А.С. Право на доступ до адміністративного судочинства. Дис. док-ра філос. у галузі 081 «Право», Ужгород, 2023. С. 206.

10. Загальне адміністративне право : підручник за загальною редакцією Р. С. Мельника. Видання друге. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 690 с.
11. Законотворчий процес в Україні О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко ; за ред. В. О. Зайчук. Київ : Реферат, 2006. 424 с..
12. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку Д. М. Лук'янець ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К. : [б.в.], 2001. 220 с.
13. Ключковський Ю., Венгер В. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні в умовах війни та передумови проведення місцевих виборів після припинення воєнного стану. Вплив війни на систему управління. Роздуми в контексті збройної агресії Російської Федерації проти України : монографія Rzeszowska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji; red. : P. Stetsyuk, K. Eckhardt. Rzeszów : Bonus Liber, 2023. С. 33-69
14. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. В. К. Колпаков. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
15. Конституційне право : підручник Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер ; ОБСЄ. Київ : ВАІТЕ, 2021. 528 с.
16. Конституційно-правові засади становлення української державності В. Я. Тацій [та ін.] ; ред. В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика ; Акад. прав. наук України, Ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х. : Право, 2003. 326 с.
17. Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. упоряд. та заг. ред.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава

- Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. 310 с.
- 18.Майданик Р. А. Речове право: підручник Р. А. Майданик. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
 - 19.Майданик Р. А. Цивільне право. Практикум: навч. посібник (3-тє вид., перероб. і доп.). К., 2019. 622 с.
 - 20.Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис...на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запоріжжя, 2010. 44 с.
 - 21.Про систему джерел адміністративного права України В. І. Курило. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2009. № 2. С. 30-33.
 - 22.Проць І. М., Скриньковський Р. М., Петков С. В. Доктринальний та порівняльно-правовий підхід до реалізації воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Том 3 № 89. 2025. С. 64-69.
 - 23.Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2008. 624 с.
 - 24.Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина: підручник. Академічне видання. К.: Алерта, 2014. 420 с.
 - 25.Шаповал В.Д., Пустовіт І.В. Доцільність обмеження виборчого права в Україні під час дії воєнного стану. Публічне право. 2023. № 4 (52). С. 14–22.
 - 26.Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства: монографія М. І. Смокович. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 287 с